

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לחינוך תשע"ז 2016-2017

שם הקורס: אוטונומיה ומימוש עצמי
מספר הקורס: סמסטר א' 12920060 סמסטר ב' 12920070

שם המרצה: פרופ' רוני אבירם

מטרת השיעור

השיעור יעסוק בהתפתחות מבני המחשבה עליהם מבוססת התפיסה ההומניסטית העכשווית של מימוש עצמי ויבהיר את ייחודיותה ביחס לתפיסות התפתחות אישיות אחרות, שורשיה העמוקים בתרבות המערבית וחשיבותה עבורנו היום, ויחדד את משמעותה המושגית והמעשית. ננתח ונדון בקטעים מטקסטים גדולים המשקפים את התפיסה ההומניסטית ואת מבני היסוד שלה בשלוש תקופות המרכזיות להתפתחות המושג: כתביו של אפלטון, תפיסתם של הרומנטיקונים המוקדמים בגרמניה כפי שהיא באה לידי ביטוי בתפיסתם של מיל וניטשה, ותפיסות עכשוויות של המושג בפסיכולוגיה (למשל בתפיסות של וויניקוט, או בתאורית ההכונה העצמית). התלמידים יתבקשו להציג רפרטים בהם ינתחו קטעי טקסטים לאור שאלות מנחות שיוצגו בכיתה, יציגו את התשובות העולות מהם, ויבקרו אותן. השיעור דורש עניין רב בהבנת המושג "מימוש עצמי" ושורשיו, ומחויבות גבוהה לעיון וניתוח מעמיקים של הטקסטים.

מבנה השיעור

1 מטרות השיעור, המבנה, והדרישות שלו

2 דיון ראשוני: מה זה "מימוש עצמי"? מה זה "אושר"? מה הקשר ביניהם? מה החשיבות של הערך של מימוש עצמי בתרבות המערבית? מדוע לא צריך להתרגש מהביקורת הפוסטמודרניסטית על המושג?

3-6 אפלטון והצבת היסודות לערך המימוש העצמי (בדיאלוגים "המשתה", "המדינה", ו"פידרוס")

7 התנוונות הקונספט האפלטוני: הניאו-פלטוניזם והנצרות, מרד ההשכלה בתפיסה הנוצרית והיווצרות אידיאל האגואיסט הנאור, והביקורת עליו

8 אבותיה של תפיסת המימוש העצמי ברומנטיקה המודרנית: רוסו וגתה

9-11 ביטוי התפיסה הרומנטית אצל רילקה (מכתבים למשורר צעיר) מיל (על החרות פרק ג) וניטשה (שופנהאור כמחנך - שני הסעיפים הראשונים).

12-13 ביטויים עכשוויים של תפיסת המימוש העצמי: דיונים לפי בחירת המשתתפים בשיעור

חובות התלמידים

- לקרוא את הטקסטים הרלבנטיים לכל מפגש (ברוב המקרים לאור השאלות המנחות) ולהיות מוכנים לדיון.
- רפרט: להציג בכיתה (כ-10 דקות) באופן ביקורתי טיעון מאחד הטקסטים, או להגיש בכתב (כ-2 עמודים) תגובה ביקורתית לאחת הטענות שיעלו בדיונים – 10% מהציון (הצגה בכיתה מזכה בבנוס של 3 נקודות).

- עבודת סיום : על העבודה להתייחס לנושא השיעור (יש לקבל אישור לנושא מהמרצה בסוף השנה) – 90% מהציון.

ביבליוגרפיה

הטקסטים בהם נדון

אפלטון, "המשתה", בתוך: כתבי אפלטון כרך ב' (תרגום י. ליבס), שוקן אפלטון, "פידרוס", בתוך: כתבי אפלטון כרך ג' (תרגום י. ליבס), שוקן גתה, וילהלם מייסטר: שנות החניכות (תרגום י. כפכפי), הקיבוץ המאוחד 1979 מיל, ג'. ס., על החירות, מאגנס 2002
 ניטשה, פ., "שופנהאור כמחנך", בתוך: מסות על חינוך לתרבות, מאגנס 1999 רוסו, ז', הוידויים, כרמל 2000
 רוסו, ז', הזיות של מטייל בודד (תרגום א. ערקבי), כרמל 1992 רוסו, ז', "מסה על האמוניות והמדעים", בתוך: מאמרים, מאגנס 1993 רוסו, ז', "על המקור והיסודות של אי השוויון בין בני האדם", בתוך: מאמרים, מאגנס 1993 רילקה, ר., מכתבים אל משורר צעיר, מחברות לספרות 1944 ברלין, י., שורשי הרומנטיקה, עם עובד 2001

טקסטים נוספים

אוגוסטינוס, וידויים, ידיעות אחרונות 2001
 בן-שחר, ט., באושר ובאושר: כיצד לחיות חיי סיפוק ושמחה, פסיכולוגיה חיובית בחיי היומיום, מטר 2008
 דקרט, רגשות הנפש, רסלינג 2007
 הובס, ת., לויתן, או, החומר, הצורה והכוח של מדינה כנסייתית ומדינתית, שלם 2009 וולטר, קאנדיד, צ'ריקובר 1993
 יום, מסכת טבע האדם, מאגנס 1954
 סקינר, ב. פ., מעבר לחירות ולכבוד, צ'ריקובר 1977
 פלוטינוס, אנאדות (תרגום נ. שפיגל), מוסד ביאליק 1978
 פסקל, הגיגים, מאגנס, 1980
 רוג'רס, ק., חופש ללמוד, ספרית פועלים 1977